

BAĞLANTILI CEZA DAVALARINDA İSTİNAFTA KISMİ KESİNLEŞME VE TEMYİZ İNCELEMESİNİN KESİNLEŞEN HÜKME ETKİSİ

*Partial Final Decree of Linked Criminal Case in Appeal and
the Effects of Cassation on Partial Final Decree*

Fatih BİRTEK*

Özet

Ceza davalarının ayrı ayrı görülmesi esas olsa da maddi gerçeğe ulaşılabilmesi bakımından bazı durumlarda aynı sanığın birden fazla suçla ilişkin yargılaması veya birden fazla sanığın aynı veya farklı suçlara ilişkin yargılaması tek dava kapsamında görülebilir. Tek dava kapsamında görülse dahi bağlantılı ceza davalarında yargılamaya konu suç ve/veya sanık sayısı kadar bağımsız hüküm bulunmaktadır.

Bağlantılı ceza davaları bakımından, bir hükmün istinaf aşamasında kesinleşip, diğer hükmün ise temyiz yolunun açık olması nedeniyle temyiz incelemesine konu edilebilmesi mümkündür. Kesinleşen ve temyiz incelemesine devam eden fiillerin bütünlük taşıdığı (aynı olay kapsamında işlendiği) hallerde ve içtima hallerinde, temyiz incelemesi sonucunda verilecek bozma kararı, kesinleşen hüküm üzerine etki edebilir. Bu tür durumlarda, kesinleşen hükmün infazı başlamış olacağından, sanık açısından hak kaybı söz konusu olabilecektir. Bu hak kaybının önlenmesi için, yargılama konusu fiillerin bütünlük arz ettiği hallerde, temyiz incelemesi sonuçlanıncaya kadar, kısmen kesinleşen hükmün infazının ertelenmesine imkân tanıyan yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağlantılı ceza davası, istinaf, kısmi kesinleşme, temyiz, infazın ertelenmesi.

Abstract

It is basic rule that criminal cases be considered seperately. However, in some circumstances, a defendant's more than one crimes or a group of defendant's one or many crimes can be tried in a single case in order to elicit the truth. Even if linked criminal cases are tried within the single case, there are independent case and independent decisions which are numbered defendants or cases.

In terms of linked criminal cases, it is possible to the partial final decree. Because, one of decision can be final end of the appeal level but the other decision can be subject to cassation remedy. If both of them committed same circumstances or related each others in terms of aggregation of crimes the cassation decision can be effect (defendant's benefit) to the partial final decree. In such cases, since the execution of partial final decree the defendant's rights may be violated. The stay of execution of partial final decree until the end of the cassation remedy should be

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 02.08.2023

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 28.09.2023

* Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi, fatihbirtek@hotmail.com, https://orcid.org/0000-0001-7019-0653.

Çalışmanın dil bilgisi ve yazım denetimi konusundaki katkısı için Arş. Gör. Cavidan YEMEZ'e teşekkür ederim.

enact for the preventing of mentioned situation, specifically to linked criminal cases which are complement each other.

Keywords: Linked criminal case, appeal, partial final decree, cassation, stay of execution.

GİRİŞ

Türk ceza muhakemesinde istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlamasıyla birlikte bölge adliye mahkemesinin pek çok kararına karşı temyiz yolu kapatılmıştır. CMK m. 286/2’de yer verilen kararlara karşı temyiz yolunun kapatılması bu kararların iki dereceli bir kanun yolu sistemi içerisinde -temyize nazaran- çok daha kısa sürede kesinleşmesine neden olmaktadır. Hiç şüphesiz bu sonuç, Anayasa m. 141/4 uyarınca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması bakımından olumlu olsa da temyiz kanun yolu kapalı olan kararların belirlenmesinde esas alınan ceza üst sınırı¹ ve bağlantılı ceza davalarında hükmün kısmen kesinleşmesi konusunda bir kısım tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Bir sanık hakkında birden fazla eylem nedeniyle verilen kararlar ile birden fazla sanığın bağlantı nedeniyle aynı dosya kapsamında yargılandığı davalarda verilen kararların bir kısmının istinaf kanun yolunda kesinleşmesi diğer kısmının ise temyiz incelemesine tabi olması (henüz kesinleşmemesi) “*dikey kısmi kesinleşme*” olarak tanımlanmaktadır². Tek bir sanık hakkında tek bir suç bakımından kurulan hükmün, belli bir kısmının (veya birden fazla yaptırımdan herhangi birisinin) kanun yoluna götürülmesi halinde, kanun yoluna konu edilmeyen kısmın kesinleşmesi ise “*yatay kısmi kesinleşme*” olarak tanımlanmaktadır³.

Dikey kısmi kesinleşme halinde, aynı sanık veya farklı sanıklar hakkında verilen kararlardan bir kısmı kesinleştiğinde, henüz kesinleşmeyen ve temyiz incelemesi devam eden kararların kesinleşen kararlara etkisi CGTİHK m. 17/A’da düzenlenmiştir. Anılan düzenlemede CMK m. 380/3 ve 306 hükümleri kapsamında bozmanın (veya istinafın) sirayetinin (yayılmamasının) söz konusu olduğu bağlan-

¹ CMK m. 286/2 kapsamında beş yıl veya daha az hapis cezalarına ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddi kararlarına karşı temyiz yolu kapalı olmasının Türk yargısını temelden sarsacak bir sorun haline gelebileceği eleştirisi için bkz. Mehmet Handan Surlu, İstinaf Usulünün Mevcut ve Öngörülen Sistem Açısından Karşılaştırılması Beklentiler ve Muhtemel Sorunlar in *Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında İstinaf Mahkemesi Standartları, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı* (Adalet Bakanlığı Yayını 2007) 44-45; Fatih Birtek, Ceza Muhakemesinde İstinaf (1. Bası, Adalet Yayınevi 2018) 335-336. Yine Yenisey/ Nuhuğlu tarafından, istinaf kanun yolunda içtihat birliğini sağlayacak mekanizmaların yetersiz olması, hukuk (içtihat) birliğinin sağlanması bakımından olumsuzluk olarak değerlendirilmektedir. Bu uygulama nedeniyle, pek çok suç açısından Yargıtay’ın içtihat oluşturma yolu kapatılmış olmaktadır. Değerlendirme için bkz. Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhuğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (6. Baskı, Seçkin Yayınevi 2018) 847, 894.

² Friedrich- Christian Schroeder ve Torsten Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Çev. Salih Oktar, 1. Baskı, Yetkin Yayınları 2019) 225, 242; Feridun Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları* (İkinci Baskı, Beta 1990) 173; Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2010) 84.

³ Schroeder ve Verrel (n 2) 242.

tılı ceza davaları (objektif bağlantı halleri) bakımından, hükmü veren ilk derece mahkemesine infazın ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilme yetkisi tanınmıştır. Ancak bu düzenleme, birden fazla sanık hakkında verilen ve bir kısmı kesinleşip diğer kısmı kesinleşmeyen kararlara veya diğer bir deyişle subjektif bağlantının söz konusu olduğu duruma özgüdür. Zira maddede “birlikte işlenmiş olup da” denilmek suretiyle, birden fazla sanık hakkında kurulan hükümler bakımından infazın ertelenebileceği veya durdurulabileceği düzenlenmiştir. Aynı sanık hakkında verilen kararlardan birisinin kesinleşip diğerinin kesinleşmediği hallerde, ne şekilde uygulama yapılacağı ise açıklığa kavuşturulmamıştır.

Bu çalışmada tek sanığın birden fazla suç nedeniyle yargılandığı ve hakkında birden fazla karar verildiği hallerde, bu kararlardan bir kısmının istinaf aşamasında kesinleştiği diğer kısmının ise temyiz incelemesine tabi olduğu durumlarda, temyiz incelemesi devam eden kararların, kesinleşen kararların infazına etki edip etmeyeceği ve sırf bu sebeple kesinleşen kararların infazının ertelenmesinin/ durdurulmasının mümkün olup olamayacağı tartışılacaktır. Zira failin birden fazla suç işlediği durumlarda, bu suçlar tek bir eylemle işlenmiş olabileceği gibi (örneğin fikri içtima halinde), birden fazla eylemle işlenen suçlarda maddi vakıanın bütünlük arz etmesi söz konusu olabilir.

Örneğin; belgede sahtecilik suretiyle işlenen dolandırıcılık suçu bakımından, TCK m. 212 kapsamında gerçek içtima hükümleri uygulanarak birden fazla hüküm kurulmakla birlikte, belgede sahtecilik eylemi ile dolandırıcılık suçunun “hileli davranış” unsurunun, gerek suçun fiil unsuru gerekse ispat hukuku açısından “bütünleşmesi” söz konusu olabilecektir. Bu durumda, belgede sahtecilik suçuna ilişkin olarak verilen kararın (hükümlenen ceza üst sınırı nedeniyle çoğu kez) istinaf aşamasında kesinleşmesi söz konusu olurken, dolandırıcılık (özellikle nitelikli dolandırıcılık) suçuna ilişkin kararın ise temyizi mümkün olabilecektir. Bu tür durumlarda, bütünlük arz eden olaya ilişkin suçlardan birisi hakkında kesinleşme ve infaz aşamasına geçme söz konusu iken, diğeri hakkında temyiz incelemesi devam edebilecektir. Temyiz incelemesi devam eden kararın bozulması halinde ise bu “bozma” kararının, istinaf aşamasında kesinleşen hüküm bakımından -sanık lehine- sonuçları olabilecektir. Bu sebeple, subjektif bağlantının söz konusu olduğu hallerde, sanık hakkında kurulan birden fazla hüküm bakımından “kısmi kesinleşme”⁴ nedeniyle ortaya çıkan bu durumun tartışılması gerekmektedir.

I. BAĞLANTILI CEZA DAVALARI

Ceza muhakemesinde, yargılama konusu olay başka bir ceza davasına konu olay ile (tek çeşit bağlantı) veya başka bir yargı kolundaki dava ile (karışık bağlantı) ilişkili olabilir⁵. CMK’de (m. 8-11) tek çeşit bağlantıya ilişkin hükümlere

⁴ Kısmi kesinleşme konusunda detaylı açıklama ve tartışmalar için bkz. Fatih Birtek, ‘Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme’ MÜHFHAD (2020) 26 (2) 571, 571 vd.

⁵ Yenisey/ Nuhoğlu (n 1) 139; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Yirminci

yer verilmiş olmakla birlikte, karışık bağlantı CMK m. 218 hükmü kapsamında değerlendirilmesi gereken bir durumdur⁶.

Ceza muhakemesinde temel kural, her suçun (veya failin) ayrı ayrı yargılanmasıdır⁷. Birleştirme ve ayırma ihtiyaridir⁸. Zira bir yargılamada birden fazla fail ve birden fazla fiil söz konusu olduğundan, maddi gerçeğe ulaşmak zorlaşabilir. Yine özellikle fail sayısının fazla olması halinde, cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi zorlaşabilir ve hatta imkansızlaşabilir.

Örneğin; 20 veya 30 failin birden fazla suç nedeniyle yargılandığı bir ceza

Bası, Beta 2021) 717.

- ⁶ CMK'de karışık bağlantıdan sadece m. 218 hükmüyle dolaylı olarak söz edildiği hususunda bkz. Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (13. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2022) 260. Benzer düşünce için bkz. Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022) 532. Yargıtay'a göre "Bağlantının varlığı halinde yargılamanın birleştirilmesi, bekletici sorun veya nisbi yargılama kavramları ortaya çıkar". Yargıtay 6 CD, 30946/ 43338, 28.09.2015 (Çalışmada atf yapılan kararlardan farklı bir kaynak gösterilmeyenler- www.yargitay.gov.tr ve www.kazanci.com adreslerinden alınmıştır). Bağlantı nedeniyle ortaya çıkan muhtemel durumlar için bkz. Ömer Buğra Süren, 'Ceza Muhakemesinde Nispi Muhakeme ve Bekletici Sorun', *EconJURA*, (2022) 1 (2) 171, 171 vd. Bağlantının soruşturma aşamasına da hitap ettiği ve bağlantı hallerinin soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından dikkate alınması gerektiği hususunda bkz. Şahin ve Göktürk (n 6) 262; Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2021) 170.
- ⁷ Erdener Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018) 217; Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 6) 533. Yargıtay'a göre de "Ceza yargılamasında genel kaide, açılan her dava üzerine ayrı bir yargılama yapılması olup uyumsuzluklar arasında bağlantı olduğunda, bağlantının mahiyeti icabı, istisnai hükümler doğrultusunda ana kuraldan ayrılarak farklı hareket edilebilir". Yargıtay CGK, 389/420, 09.10.2018.
- ⁸ Bahri Öztürk (Ed.), *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (12. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2018) 204-205; Şahin/ Göktürk (n 6) 262. Ünver ve Hakeri'ye göre ceza davalarının birleştirilebilmesi için "fayda, gereklilik ve olanak bulunması" ve "birleştirmeye engel bir yasal düzenleme bulunmaması" gerekmektedir. Açıklama için bkz. Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (19. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022) 171-172; aynı yönde bkz. Centel/ Zafer (n 5) 720; Yenisey ve Nuhoğlu (n 1) 142-143. Yargıtay'a göre de "...davaların birleştirilerek birlikte görülmesi suretiyle sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri cihetine gidilmesi mutlak bir zorunluluk olmayıp, aksine davaların takdire bağlı olarak birleştirilmesi sanık hakkında yürütülen yargılamanın gereksiz uzamasına, usul işlemlerinin tekrar edilmesi nedeniyle toplumdaki adalet duygusunun zedelenmesine de yol açacaktır". Yargıtay CGK., 5-52/354, 11.07.2014. www.kazanci.com. erişim tarihi: 24.07.2023; "ceza yargılamasında genel kural, açılan her dava üzerine ayrı bir yargılamanın yapılmasıdır. Ancak, uyumsuzluklar arasında bağlantı olduğu zaman, bağlantının özelliği yüzünden bu kuraldan ayrılabilenlidir. Ana kuraldan ayrılmayı gerektiren ayrık hallerden biri olan yargılamaların birleştirilmesi, birleştirmede fayda düşüncesine dayandığından, fayda varsa birleştirilmeli, fayda yoksa birleştirilmemelidir. Yasamız da, bu yolu tutmuş, fayda bulunup bulunmadığının her olayda araştırılmasını kural olarak hakime bırakmış, istisnaen de, yargılamaların birleştirilip birleştirilmeyeceğini kendisi tayin etmiştir. Ceza Yargılaması sistemimiz incelendiğinde, birleştirme için üç temel ilkenin benimsendiği, bunlardan birleştirmenin ihtiyariliği ilkesinin ana, birleştirme zorunluluğu ve birleştirme yasağının ise ana ilkenin istisnalarını oluşturduğu görülmektedir. Birleştirme ihtiyari olmakla birlikte, birleştirmenin zorunlu olduğu haller de öngörülmüştür" Yargıtay CGK, 162/179, 28.09.2010.

davası bakımından, hâkimin/ mahkemenin hem yargılama konusu fiillerin sübut araçları olan delilleri (ve failerin beyan ve savunmalarını) hatırlayabilmesi hem de cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi aşamasında kişi olarak faileri hatırında tutabilmesi pek mümkün değildir. Özellikle, failin yargılama sırasında tavır ve davranışlarının önem arz ettiği (TCK m. 62/2) durumlar ile failin fiili pişmanlığının duruşmada bizzat gözlemlenmesini gerektiren durumlar (etkin pişmanlık halleri) failin “kişi” olarak hatırda tutulmasını zorunlu kılmaktadır.

Her fiilin/ failin ayrı yargılanması kural olmakla birlikte, maddi gerçeğe ulaşmak bakımından zorunluluk arz eden haller ile makul sürede yargılanma hakkı ve usul ekonomisi gereğince bir faile ilişkin birden fazla fiilin (suçun) veya birden fazla faile ilişkin tek veya birden fazla suçun birlikte (aynı dava kapsamında) yargılanması bir gereklilik ve hatta hukuken olmasa da fiilen zorunluluk halini alabilmektedir⁹. Delillerin birlikte değerlendirilmesi için birleştirme¹⁰ gerekli olabileceği gibi iki davanın sonucunun birbirini etkileyebilecek nitelikte olması halinde (kararlar arasındaki çelişkiyi önleyebilmek için) de birlikte işlenen suçlara ilişkin

⁹ Yasal bir zorunluluk bulunmasa da Yargıtay’ın, bazı olaylarda ceza davalarının birleştirilerek görülmesinin zorunlu kabul ettiği görülmektedir. Yargıtay’a göre “*Davaların birleştirilebilmesi için uyumsuzluklar arasında bağlantı, birleştirmede fayda ve birleştirme olanağının bulunması gerekir. Davalar arasında bağlantı bulunması birleştirmeyi zorunlu kılmamaktadır. Birleştirmede mecburiyet ilkesi geçerli olmamasına rağmen somut duruma göre ihtiyarilik zorunluluğa dönüşebilecektir. Yargılamaların birleştirilmesi, tüm delillerin birlikte tartışılmasını, maddi gerçeğe daha çabuk ulaşılmasını sağlayacak, çelişkili kararlar verilmesini engelleyecektir. Yargılama daha ucuz yapılacak, kararlar arasında çelişki doğmayacaktır. Ağır Ceza Mahkemesinin ve diğer Ağır Ceza Mahkemesinin dosyalarında sanıkların üzerlerine atılı suç tarihinin aynı olup mağdurların gözaltına alındıklarında işkenceye maruz kaldıklarının iddia edilmiş bulunması ve her iki dava arasında objektif ve sübjektif bağlantı bulunması, ceza yargılamasının amacı olan maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için her iki dosyadaki mevcut delillerin birlikte değerlendirilmesi ve iştirak halinde işlendiği iddia edilen suç nedeniyle davaların birbirlerini etkileyici nitelikte olduğu, dava dosyalarının birinde yer alan bilgiden diğer davada da yararlanılabilmesi, çelişkili kararlara neden olunmaması için davaların birleştirilerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekir*”, Yargıtay 8. CD, 2523/11479, 11.04.2013. Yine ceza yargılamasında gerek yargılamanın makul sürede ve ekonomik bir şekilde yürütülebilmesi gerekse ispata ilişkin çelişkili sonuçların ortaya çıkmasını engelleyebilmek amacıyla CMK m. 280/1-f bendinde “*davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması*” özel bir bozma nedeni olarak düzenlenmiştir. Maddede yer verilen “zorunlu olma” hali, yasal bir zorunluluk olmayıp maddi gerçeğe ulaşma bakımından aranan bir zorunlu olma halidir.

¹⁰ Birleştirme ancak ilk derece mahkemelerindeki davalar bakımından mümkündür. Soruşturma aşamasındaki bir uyumsuzlukla kovuşturma aşamasındaki bir uyumsuzluk birleştirilemeyeceği gibi istinaf aşamasındaki bir uyumsuzlukla ilk derece mahkemesindeki bir uyumsuzluk birleştirilemez. CMK m. 280/1-f bendinde “*davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması halinde hükmün bozulmasına...karar verir*” denildiğinden, istinaf aşamasında, aynı daire önünde olsa ve her iki dava bakımından duruşma açılmasına karar verilmiş olsa dahi istinaf incelemesinin davalar birleştirilerek yapılabilmesinin mümkün olmadığını düşünmekteyiz. Bağlantı, istinaf aşamasında ancak bir “bozma” nedeni teşkil edebilir. Birleştirme için, birleştirilecek uyumsuzlukların aynı evrede bulunması gerektiği yönündeki düşünce için bkz. Öztürk (n 8) 205; Şahin ve Göktürk (n 6) 262; Özen (n 6) 171.

ceza davaları birleştirilebilir¹¹.

AİHM'e göre de birden fazla ceza davasının birlikte görülmek istenmesi anlaşılabilir bir yaklaşım olsa da bu uygulama birlikte görülen davalardan herhangi birisindeki "önemli" gecikmeyi haklı göstermez¹².

Bir sanık hakkındaki birden fazla davanın veya birden fazla sanık hakkındaki aynı suça ilişkin davaların birlikte görülmesinden maddi gerçeğe ulaşma, makul sürede yargılanma ve usul ekonomisi ilkelerinden kaynaklanan gereklilik/ ihtiyaç nedeniyle¹³, CMK'de ayrı yargılama kuralının istisnası olarak "bağlantı" kavramına yer verilmiştir.

Kanun koyucunun, farklı ceza uyumsuzlukları arasındaki ortak noktayı (bağlantıyı) tanımladığı haller *dar bağlantı*; ortak noktayı (bağlantı) tanımlamadığı haller ise *geniş bağlantı* olarak ifade edilmektedir¹⁴.

CMK 8-11 hükümlerinde hem dar hem de geniş bağlantı düzenlenmiş olup, dar bağlantı öğretide "objektif" ve "sübjektif" bağlantı olmak üzere iki başlık altında

¹¹ Ersan Şen, 'Birleştirme Uyuşmazlığı' (hukukihaber, 07.12.2016) <https://www.hukukihaber.net/birlestirme-uyusmazligi>, s. 4. erişim tarihi: 23.07.2023. Yazara göre davaların birleştirilmesi veya ayrılması bugüne kadar usul ekonomisi ve yargılamanın süratlendirilmesi amaçlarına hizmet etmemiştir. Bu tür tasarrufların genellikle yargılama sürecini uzattığı ifade edilmektedir. Açıklama için bkz. Şen, s. 8. Sadece bir delili değerlendirmek veya bir tanığı dinlemek için davaların birleştirilemeyeceği hususunda bkz. Ahmet Gökçen, Murat Balcı, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Baskı, Adalet Yayınevi 2023) 183.

¹² AİHM, Hentrich/ Fransa Kararı, Başvuru No. 13616/88, 22 Eylül 1994 tarihli karar, par. 61. Karara HUDOC veri tabanından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 28.07.2023. AİHM, hukuk davasının, ceza davasının sonucunun beklenmesi amacıyla ertelenmesi ve bir bütün olarak yargılamanın 8 yıldan fazla sürmesi, adil yargılanma hakkının ihlali olarak kabul edilmiştir. AİHM, Rezette/ Lüksemburg Kararı, Başvuru No. 73983/01, 13.10.2004 (Final) tarihli karar, par. 32. Karara HUDOC veri tabanından erişilmiş ve Fransızca metni üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Yargıtay'a göre de "*Davanın takdire bağlı olarak birleştirilmesi sanık hakkında yürütülen yargılamanın gereksiz yere uzamasına yol açacak ise birlikte yargılanma gerekli değildir.... Hukuk yargılamasından farklı olarak taraflarca hazırlama ilkesinin egemen olmadığı ceza muhakemesinde, yargılama makamlarının davayı gerekli hızla bakıp yürütmeye yükümlülüğünün bulunduğu, verilen birleştirme kararlarının; hak ve adaletin tesisi için gerekli olduğu düşünülse dahi, bu tür kararların sanık sayısı, olayın karmaşıklığı, sanıklar ve eylemleri arasındaki bağlantı ve iştirak ilişkisinin birleştirmeyi zorunlu kılıp kılmadığı, birleştirmede yasal zorunluluk olup olmadığı, yargılamayı uzatıp uzatmayacağı gibi hususlar nazara alınarak verilmesi gerektiği, eğer davaların birleştirilmesi sanıkların makul sürede yargılanma haklarını ihlal edecekse bu yöntemle başvurulmaması gerek[ir]*". Yargıtay CGK, 363/636, 14.12.2021. Yargıtay'ın bir kararında, gerekli olmadığı halde yapılan birleştirme "*savunma hakkının kısıtlanması*" olarak kabul edilmiştir. Yargıtay 7. CD., 10773/2839, 18.12.2014. Karar için bkz. Şen (n 11) 6.

¹³ "*Birleştirme yapabilmeyen temel amacının usul ekonomisinde aranması gerekir. Bu da zaman ve esâ satışından birleştirmede fayda bulunması hâlinde gündeme gelebilir. Yargılamanın birleştirilmesi fayda düşüncesine dayandığından, fayda varsa birleştirilmeli fayda yoksa birleştirilmemelidir. Birleştirmede fayda olup olmadığı olayların özelliğine göre hâkim tarafından belirlenir*", Yargıtay CGK, 118/293, 21.04.2022.

¹⁴ Centel ve Zafer (n 5) 717-718.

ele alınmaktadır¹⁵.

Objektif bağlantı, yargılama konusu fiilin temel alındığı ve bu fiil nedeniyle birden fazla sanığın bulunduğu bağlantı türüdür¹⁶. Bu tür bağlantıda sanıkları birbirine bağlayan ortak “nokta”, yargılama konusu “*fil veya fiillerdir*”¹⁷. Bu bağlantı türü “*fiili bağlantı*” olarak da tanımlanabilir. Örneğin; çok failli suçlarda (örgüt kurma, yönetme, üye olma veya rüşvet) ya da iştirak halinde işlenen suçlarda, sanıklar arasındaki bağlantı noktası, yargılama konusu fiil veya fiillerdir. Bu bağlantı türü bakımından, fiilin niteliği ve faillerin bu fiile katkısı önem taşımaktadır¹⁸.

Objektif bağlantı öğretide, “*dar bağlantı*” ve “*geniş bağlantı*” olmak üzere iki alt başlığa ayrılmakta ve dar bağlantı da kendi içerisinde; “*objektif bağlantı*”

¹⁵ Bağlantı, bağlantı türleri, bağlantı nedeniyle ortaya çıkan fayda ve riskler konusunda detaylı açıklama için bkz. Miraç Beyza Elmalı, *Ceza Muhakemesinde Bağlantılı Uyuşmazlıkların Birleştirilmesi* Hacettepe Üniversitesi SBE Kamu Hukuk Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2023) 4 vd.

¹⁶ Bu tür bağlantıda sanıklar arasında iştirak ilişkisinin bulunması zorunlu değildir. Açıklama için bkz. Yenisey ve Nuhoğlu (n 1) 139. Objektif bağlantı, iştirak ilişkisinden kaynaklanabileceği gibi yan yana faillikten veya karşılaşma suçlarından da kaynaklanabilir. Nitekim Yargıtay’a göre de “...*çift taraflı bir karşılaşma suçu olan rüşvette, alanın ve verenin hukuki konuları birbirinden farklıdır. Rüşvet alanın mutlaka kamu görevlisi olması gerekmekte olup bu haliyle rüşvet alma suçu özgü suç niteliğindedir. Rüşvet verenin ise kamu görevlisi olması şart olmayıp, herkes bu suçun faili olabilecektir. Dolayısıyla kural olarak hukuki konuları farklı olan kişilerin aynı olayın tarafları olması durumunda yargulamalarının irtibat nedeniyle birleştirilerek birlikte görülmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkartılması, usul ekonomisi ve hukuki güvenlik açısından önem arz etmektedir*”. Yargıtay CGK., 5-52/354, 11.07.2014. Kararı nakleden, A. Caner Yenidünya, ‘Ceza Muhakemesinde Bağlantılı Uyuşmazlıklar ve Sonuçlar’ (caneryenidunya, 2019), <https://caneryenidunya.com/ceza-muhakemesinde-baglantili-uyusmazliklar-ve-sonuclari/>, 8, erişim tarihi: 28.07.2023. Ceza davalarının birlikte görülmesi bakımından, iştirak ilişkisinin zorunlu kabul edildiği yasal düzenlemeler de bulunmaktadır. Örneğin, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu’nun 86. Maddesine göre hakim ve savcıların suçlarına “*iştirak edenler*”, aynı soruşturma ve kovuşturma mercilerine tabi tutulmuştur. Çok failli suçların, objektif bağlantının bir türü olduğu, CMK’de yer verilen “*her ne sıfatla olursa olsun*” ifadesinin de bu durumları kapsadığı hususunda bkz. Öztürk (n 8) 202.

¹⁷ Centel/ Zafer (n 5) 717. Yargıtay’a göre de objektif bağlantı bakımından, “*suçun niteliği, iddianamelerde olayın anlatılış biçimi*” gözetilerek, sanıklar ve işledikleri iddia olunan suçlar arasında “*fiili irtibat*” bulunup bulunulmadığı tartışılarak davaların birleştirilmesi cihetine gidilmelidir. Yargıtay 5. CD, 394/756, 21.01.2016.

¹⁸ “*örgüt kapsamında işlenen suçlar nedeniyle birden çok sanık hakkında yürütülmekte olan davaların birleştirilmesinde, bağlantı ve iştirak kavramlarının dar yorumlanması ve uygulanması gerektiği gözetilmelidir*”, Yargıtay CGK, 363/636, 14.12.2021. Öğretideki -bizim de katıldığımız- düşüncüyü göre bir suçun örgüt kapsamında işlenmiş olması veya örgüt üyeliği suçunun işlenmiş olması, her durumda üyelik iddiasıyla yargılanan kişilerin aynı dava kapsamında yargılanmasını haklı kılmaz. Bu tür davalar bakımından “*davaların ayrı ayrı görülmesi halinde pek çok suç kısa bir zaman zarfında aydınlığa kavuşturmak v ehükme bağlamak mümkün iken, suçların bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiği ön kabulünden hareketle gereksiz yere davaların birleştirildiği, birbirleriyle ilgili olmayan pek çok suçun aynı davanın konusunu oluşturduğu ve birbirlerini tanımayan pek çok sanığın da aynı dava kapsamında yargılanabilir hâle getirildiği, bu uygulamanın mahkemelerin hüküm vermesini oldukça güçleştireceği gibi, vereceği kararları da toplumu oluşturan bireyleri tatmin etme bakımından kuşku kılabilir*”. İzzet Özgenç, *Suç Örgütleri* (10. Baskı, Seçkin Yayınları 2017) 53.

(CMK m. 8/1), “*sübjektif bağlantı*” (CMK m. 8/1) ve “*varsayımsal bağlantı*” (CMK m. 8/2) olarak üç alt başlığa ayrılmaktadır¹⁹.

CMK 8’de yer verilen düzenlemeye göre objektif bağlantıda, bağlantı noktası “*fiil/suç*” iken; sübjektif bağlantıda ise “*fail*”dir²⁰.

CMK m. 8/2’de düzenlenen ve “*varsayımsal bağlantı*”²¹ olarak tanımlanan bağlantı türü suçun işlenmesinden sonra suçlunun kayırılması, suç delillerinin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi eylemleri ile yargılama konusu eylem arasındaki bağlantıyı ifade etmektedir. Objektif dar bağlantıyı varsayımsal olarak kabul eden ve bu eylemlerle asıl dava konusu eylem arasındaki bağlantıyı kuran, bizatihi kanundur. Bu sebeple bu bağlantı türü “*hukuki bağlantı*” olarak tanımlanabilir.

Geniş bağlantı ise mahkemeler tarafından, görülmekte olan bir dava ile aynı veya başka mahkemelerde görülen bir başka dava arasında (yargılama konusu eylemler itibariyle) bağlantı kurulmasıdır (CMK m. 11). Objektif geniş bağlantıda bağlantıyı sağlayan “ortak nokta/ bağlantı noktası”, davalar arasındaki ilişki (neden sonuç ilişkisi olabileceği gibi aynı amaçlarla işlenen suçlar bakımından amaçsal ilişki de olabilir) olmakla birlikte, bağlantıyı kuran süje ise hâkim veya mahkemedir.

Sübjektif bağlantı, bir kişinin birden fazla suçtan dolayı “sanık” olmasıdır. Bu tür bağlantıda, davalar arasındaki bağlantıyı sağlayan ortak nokta, bizatihi “sanık”tır. Diğer bir deyişle, bağlantı sanık tarafından kurulmaktadır. Bu nedenle bu bağlantı türü “*şahsi bağlantı*” olarak tanımlanabilir. Sübjektif bağlantı bakımından, sanık tarafından işlenen suçlar aynı zamanda işlenmiş olabileceği gibi farklı zamanlarda da işlenebilir. Yine sanık tarafından işlenen bu suçlar tek veya birden fazla fiil ile işlenebilen aynı suç olabileceği gibi (örneğin zincirleme suç), farklı suçlar da olabilecektir. Sübjektif bağlantının mutlaka suçların içtimalı şeklinde ortaya çıkması ise gerekmez²².

Sübjektif bağlantı bakımından, suç türünün veya sayısının bağlantının kurulması açısından önemi yoktur. Bu bağlantı türünde, usul ekonomisi gereği

¹⁹ Ünver ve Hakeri (n 8) 169. Yenisey ve Nuhoglu, CMK m. 8/2’de yer verilen hali, geniş bağlantı içerisinde değerlendirmektedir. Bkz. Yenisey ve Nuhoglu (n 1) 140. Bağlantı türleri ve CMK’de yer verilmeyen “ispat bağlantısı” ile “asıl sorunlar arası bağlantı- asıl sorun ve ön sorun arası bağlantı” çeşitleri hakkında bkz. Öztürk (n 8) 203.

²⁰ Centel ve Zafer (n 5) 719 vd.; Yenidünya (n 16) 2. Objektif bağlantıda “*birden fazla suç*”, sübjektif bağlantıda ise “*birden fazla sanığın*” bağlantı noktası oluşturduğu hususundaki farklı görüş için bkz. Ünver ve Hakeri (n 8) 169. Biz çoğunluk görüşüne iştirak eden, yargılama konusu fiil nedeniyle birden fazla sanığın aynı davada yargılanmasını (bağlantının fiil üzerinden kurulmasını) objektif bağlantı ve tek bir sanığın birden fazla fiil nedeniyle yargılanmasını (bağlantının fail/sanık üzerinden kurulmasını) ise sübjektif bağlantı olarak kabul ettiğimizden, çalışmamızda bu ayrımı esas alarak değerlendirmede bulunulacaktır.

²¹ Ünver ve Hakeri (n 8) 169.

²² Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 6) 531.

(aynı sanık bakımından aynı işlemlerin gereksiz yere tekrar edilmesini engelleyerek davayı en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırma amacıyla) aynı dava dosyasında yargılama yapılmakla birlikte, istisnaen olay bütünlüğünün sağlanarak maddi gerçeğe daha iyi ulaşılması ve çelişkili kararların verilmesinin engellenmesi²³ (örneğin zincirleme suç halinde birden fazla suçun aynı dosya kapsamında yargılanması) gibi amaçlar da söz konusu olabilecektir²⁴. Buna mukabil, bağlantı nedeniyle birleştirilen davalar bakımından yargılamanın uzaması tehlikesi de her zaman mevcuttur²⁵.

Objektif bağlantı halinde birden fazla sanık hakkında, sübjektif bağlantı halinde ise bir sanık hakkında birden fazla olay nedeniyle hüküm kurulmakta ve bu hükümler mahiyetleri itibariyle birbirinden ayrılan hükümler olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶. Bağlantılı ceza davalarında, bağlanan (birleşen) dava sayısı kadar hüküm/ karar bulunmaktadır²⁷. Karar/ hüküm sayısını, objektif bağlantı bakımından “yargılama konusu suç ve sanık sayısı”; sübjektif bağlantı bakımından ise “*iddianame*” belirlemektedir²⁸. Bu sebeple bağlantılı ceza davaları bakımından, karar veya hükümlerden bir kısmının kesinleşmesi diğer kısmının ise kesinleşmemesi biçiminde ortaya çıkan kısmi kesinleşme durumu söz konusu olabilecektir²⁹.

Objektif bağlantı bakımından, bir kısım sanık/lar hakkındaki hükmün istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmesi halinde istinaf sonucunun kesinleşen hükme etkisi CMK m. 280/3’te; bir kısım hükümlerin istinaf incelemesi sonucunda -temyiz kanun yolunun kapalı olması veya temyiz edilmemesi- nedeniyle

²³ Birtek, ‘Kısmi Kesinleşme’ (n 4) 596. Yargıtay’a göre “*davaların birleştirilmesi maddi gerçeğin ortaya çıkmasını, kısmi kesinlikten bahsedilmemesini ve çelişkilerin ortadan kalkmasını sağlayan fayda içerdiğinde, olanaklı ise bağlantılı davaların birleştirilip birlikte görülmesinde fayda vardır. Bu bağlamda davaların birleştirilmesi buyüniyle adil yargılama ve savunma hakkının bir gereğidir*”. Yargıtay 6. CD, 1260/895, 26.02.2020; Yargıtay 6. CD, 1542/4976, 23.10.2019.

²⁴ Zincirleme suç bakımından, zincire dahil olan suçların aynı ceza davası kapsamında görülmesi gerektiği hususunda bkz. Yargıtay 9. CD., 02.06.2020 tarih, E. 2020/1500, K. 2020/191. Kararı nakleden Özbek, Doğan ve Bacaksız (n 6) 531, dn. 642.

²⁵ Nurullah Kunter, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Kazancı Matbaacılık Sanayi, 1986) 279; Centel ve Zafer (n 5) 661; Öztürk (n 8) 203-204.

²⁶ “*Ceza ve ceza muhakemesi hukukuna hakim olan “ceza sorumluluğunun şahsiliği” ve “cezaların bireyselleştirilmesi” ilkeleri çerçevesinde, ceza muhakemesi süreci, kural olarak her sanık yönünden ayrı ayrı yürütülen bir süreçtir. İster bağlantı sebebiyle ister iştirak halinde işlenen suçlar sebebiyle birlikgörülen çok sanıklı bir ceza davasında, her sanığın ifadesinin ayrı ayrı alınması, her sanığın suç oluşturan eyleminin ve her sanık hakkında toplanan delillerin ayrı ayrı değerlendirilmesi, her sanığın neden beraat ettiğinin gerekçesinin ayrı ayrı yazılması ve koşulları varsa her sanık için ayrı ayrı beraat hükmü kurulması gerekecektir*”, Yargıtay 19. CD., 33104/13267, 22.10.2019.

²⁷ Kunter (n 25) 279, 939; Gökçen, Balcı, Alşahin ve Çakır (n 11) 183. Aksi düşünceye göre davaların birleştirilmesi halinde yargılama tektir ve verilen karar da birdir. Açıklama için bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Baskı, Yetkin Yayınları, 2018) 228.

²⁸ Birtek, ‘Kısmi Kesinleşme’ (n 4) 592.

²⁹ Birtek, ‘Kısmi Kesinleşme’ (n 4) 598-599.

kesinleşmesi halinde temyiz sonucunun istinaf aşamasında kesinleşen hükme etkisi CMK m. 306'da ve infazın bu sebeple ertelenmesi ya da durdurulması da 5275 sayılı Kanun'un 17/A hükmünde düzenlenmiştir.

Sübjektif bağlantı bakımından ise tek bir sanık hakkında iddianamede unsurları gösterilen birden fazla suç nedeniyle birden fazla hüküm verilebilecektir. Bu tür bağlantıda, zaman, mekân, fiil, konu veya mağdur yönünden bütünlük gösteren birden fazla fiil ve bu fiiller nedeniyle birden fazla hüküm söz konusu olabileceği gibi birbiriyle ilgisiz ve bütünlük arz etmeyen (bağımsız) fiiller nedeniyle de birden fazla hüküm tesis edilebilir. Bütünlük arz etmeyen fiiller mahiyetleri itibariyle bağımsız olduklarından, bu fiiller nedeniyle tesis olunan hükümler de bağımsız niteliktedir. Bu fiiller nedeniyle tek dosya kapsamında hüküm kurulmuş olsa dahi esasında bu fiiller bağımsız davaların konusunu oluşturur. Bu sebeple, birbirinden bağımsız oldukları halde, sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen bu fiiller nedeniyle kurulan hükümlerden birisinin istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmesi halinde istinaf sonucunun kesinleşen hükme etkisi veya bir hükmün istinaf incelemesi sonucunda, temyiz kanun yolunun kapalı olması veya temyiz edilmemesi üzerine kesinleşmesi halinde temyiz sonucunun istinaf aşamasında kesinleşen diğer hükme etkisi konusunda herhangi bir tartışma yoktur. Zira bu fiiller ve dolayısıyla hükümler -tek dosya kapsamında yargılama yapılsa da- bağımsızdır ve kesinleşen bu hükümler bakımından 5275 sayılı Kanun'un 98. maddesi kapsamında kesinleşen cezalar/ hükümler toplanarak infaz edilir.

Sübjektif bağlantı bakımından tartışma konusu olan ve bu çalışmanın da konusunu oluşturan husus; zaman, mekân, fiil, konu veya mağdur yönünden bütünlük gösteren ancak kanun gereği (TCK m. 102/4, 103/5, 106/3, 109/6, 119/2, 142/4, 149/2, 212, 220/4, 223/4-5, 224/2-3, 235/3-a ve 4, 236/3, 255/6, 265/5, 267/4, 272/5, 292/4, 294/7, 296/2, 298/3, 302/2, 303/3, 309/2, 311/2, 312/2, 313/4, 314/3 [220/4]), gerçek içtima kapsamında ayrı ayrı cezalandırılan fiillere ilişkin hükümlerdir. Bu hallerde, birden fazla fiil/ suç³⁰ arasında fail/ sanık bağlantı noktasını oluşturduğundan, aynı dava kapsamında yargılama yapılmakta ancak birden fazla hüküm tesis edilmektedir. Bu hükümler suç teorisi bakımından ve kanun gereğince ayrı ayrı cezalandırılmış olsa da maddi vakia itibariyle birbirinden bağımsız nitelik taşımamaktadır. Örneğin; belgede sahtecilik yoluyla işlenen dolandırıcılık (veya nitelikli dolandırıcılık) suçu bakımından, belgede sahtecilik eylemi, dolan-

³⁰ İddianamede tanımlanan ve bütünlük arz eden fiilin "tek" olması halinde (hukuken tek fiil olması halinde), ceza davası neticesinde kurulacak hüküm de -eylemin bölünmezliği ilkesi uyarınca- "tek" olacaktır. Bu tür bir dava kapsamında, fiil hakkında iki şekilde (birincisi iddianamedeki vasıflandırma, ikincisi ise mahkemenin vasıflandırması) olacak şekilde hem beraat hem mahkûmiyet kararı verilebilmesi mümkün değildir. Bu durumda CMK m. 226 kapsamında ek savunma hakkı tanımak suretiyle "değişen suç vasfına göre" tek bir hüküm kurulması gerekmektedir. Yargıtay'a göre de tek fiilin söz konusu olduğu davada, eylemin bölünmezliği ilkesi ihlal edilerek farklı hükümler kurulması hukuka aykırıdır. Yargıtay 6. CD., 7563/5310, 07.11.2019; aynı yönde bkz. Yargıtay 14. CD., 3174/12931, 19.11.2014. Kararlar ve detaylı açıklama için bkz. Birtek, 'Kısmi Kesinleşme' (n 4) 594.

dırıcılık suçunun hileli davranış eylemi ile bütünleşebilecektir. Yine örgüt üyeliği ile suçlanan bir kimsenin, örgütün faaliyeti kapsamında suç işlediğinin iddia olunması halinde, örgüt üyeliği ile bu kapsamda işlendiği iddia olunan suçlar bütünlük taşımaktadır. Bu tür durumlarda, bütünlük arz eden fiillerin/ suçların sübutu birbirini doğrudan etkileyebilecek niteliktedir. Bu sebeple, bütünlük arz eden, sübut ve hukuki sonuçları yönünden birbiriyle yakın ilişki içerisinde bulunan fiiller/ suçlar bakımından kurulan hükümlerden birisinin istinaf edilmeksizin³¹ veya istinaf edilerek kesinleşmesi, diğerinin ise temyiz edilebilir bir hüküm olması nedeniyle temyiz incelemesinin devam etmesi halinde, devam eden temyiz incelemesinin kesinleşen hükmün infazına etkisinin açık bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

II. BAĞLANTILI CEZA DAVALARI BAKIMINDAN İSTİNAF KANUN YOLU SONRASINDA ORTAYA ÇIKAN KISMİ KESİNLEŞME

Bağlantılı ceza davaları bakımından, yargılama konusu olay/lar ve yargılanan sanık/lar hakkında tesis olunan son hükümlerin kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği tartışmalıdır. Zira bu davaların kısmen kesinleşip kesinleşmeyeceği hususunda CMK'de (veya CGTİHK'de) açık bir düzenleme bulunmadığından, genel ilkelere ve yargılamaya ilişkin genel kurallar kapsamında bir değerlendirme yapılarak konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Alman hukukunda kısmi kesinleşme kabul edilmekte, dikey ve yatay kısmi kesinleşme olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmaktadır³². Türk hukukunda ise kısmi kesinleşmenin mevcut olup olmadığı tartışmalıdır.

Kunter/Yenisey/Nuhoğlu'na göre Türk hukukunda “*son kararın bütünlüğü*” ilkesi geçerlidir ve ceza uyuşmazlığını sona erdiren hüküm bütünlük arz eder ve tek bir hükmün alt unsurlara ayrılarak kısmen kesinleştiği kabul edilemez³³. Bu düşünceye göre bağlantı nedeniyle birleştirilen davalarda verilen kararlar özünde farklı/bağımsız kararlar olup bu kararlardan bir kısmının kesinleşip diğer bir kısmının

³¹ Bir hükmün CMK m. 272 kapsamında verildiği anda kesin olması da muhtemeldir. Ancak bu husus istisnai bir durum olduğundan, çalışmamızda bu istisnai durum kapsamında ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır. Zira istinaf edilmeyerek veya kanun gereği istinaf edilmeyerek kesinleşen hükümler ile kanun yolu incelemesi devam eden hükümler bakımından, bu çalışmada ortaya konulan tespitler ve ulaşılan çözüm önerileri aynen geçerlidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki; ilk derece mahkemesince aynı ceza davasının sonuçlanmasından sonra ilgililerin (özellikle sanığın veya müdafinin) tek bir dilekçe ile ve sebep gösterme zarureti olmaksızın (genel bir ifadeyle) istinaf kanun yoluna başvurusu mümkün olduğundan, bu tür bir dilekçe ile birden fazla hüküm bakımından da istinaf kanun yoluna başvurulmuş olmaktadır. Bu sebeple, bu tür bir uygulamada, hükümlerden birisi için istinaf yoluna başvurulması, diğeri veya diğerleri için istinaf yoluna başvurulmamış olması da pek olası bir durum değildir. Ayrıca, istinaf edilmeden kesinleşen (veya mahiyeti itibarıyla kesin olan) hükümler bakımından, hukuka aykırılık iddiası CMK m. 309 kapsamında kanun yararına bozma yoluyla da çözümlenebilir.

³² Schroeder ve Verrel (n 2) 242.

³³ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi* (Onsekizinci Bası, Beta Basım, 2010) 1661, dn. 62. Aynı yönde bkz. Yenisey ve Nuhoğlu (n 1) 898.

kesinleşmemesi halinde ise gerçek anlamda bir “kısmi” kesinleşmeden söz edilemez³⁴. Yine tek bir sanık hakkında tek bir olay nedeniyle kurulan hüküm bir bütünlük teşkil eder ve bu hüküm ister ceza yönünden isterse harç veya müsadereye tabi eşya yönünden kanun yoluna götürülmüş olsun, kısmi kesinleşme söz konusu olmaz. Bu düşüncüyü savunan yazarlara göre Türk hukukunda kısmi kesinleşmeye dair bir yasal dayanak bulunmadığından, kısmi kesinleşme kabul edilemez³⁵.

Aksi görüşe göre ise “*son kararın bütünlüğü*” ilkesi teorik olarak geçerli kabul edilse de bir sanığın birden fazla suç işlediği veya birden fazla sanığın bir veya birden fazla suç işlediği durumlarda (objektif ve sübjektif bağlantı nedeniyle aynı dava kapsamında yapılan yargılamada), nihai/ son karar her bir suç ve/veya sanık bakımından ayrı ayrı verileceğinden, bu suçlar veya sanıklar hakkında kurulan hükümlerden bir kısmının kesinleşip diğer bir kısmının kesinleşmemesi mümkündür³⁶.

Benimsediğimiz düşünceye göre tek bir sanık hakkında tek bir eylem/ suç nedeniyle yapılan yargılamada ispatı gereken maddi vakıa/lar bütünlük teşkil ettiğinden, bu vakıa/lar hakkında tesis olunan karar/ hüküm bölünmez ve bu tür bir hükmün kısmen kesinleşebileceği de söylenemez. Zira ispatı zorunlu maddi vakıanın bir kısmının sübutunun kesinleşip diğer kısmının sübutunun kesinleşmemesi düşünülemeyeceğinden tek sanık bakımından tek bir eylem/ suç nedeniyle kurulan son karar bakımından “*son kararın bütünlüğü/ bölünmezliği*” ilkesi geçerli kabul edilebilir. “Bütünlük” veya “bölünmezlik” yargılama konusu olan maddi vakıa esas alınarak yapılması gereken bir nitelendirme değildir. Ancak objektif veya sübjektif bağlantı halinde, yargılama sonunda kurulan hükümler suç ve/veya sanık sayısı itibarıyla birbirinden bağımsız (bütünlük taşımayan) hükümler olduğundan (bu halde ispatı zorunlu maddi vakıa sayısı birden fazla olduğundan ve ispatı zorunlu olan maddi vakıalar birbirinden bağımsız olduğundan), bu tür hükümler bakımından “kısmi kesinleşme” mümkündür³⁷.

Bu açıklamalardan hareketle, sübjektif bağlantı nedeniyle aynı ceza davası kapsamında birlikte görülen ve birden fazla hüküm kurulması ile sonuçlanan bağlantılı davalar bakımından, istinaf incelemesi neticesinde, bir hüküm bakımından istinaf aşamasında kesinleşme söz konusu olabilirken, diğer hüküm bakımından temyiz incelemesi devam edebilecek ve kısmi kesinleşme durumu ortaya çıkabilecektir.

³⁴ Yenisey ve Nuhoğlu (n 1) 898.

³⁵ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu (n 33) 1661, dn. 62.

³⁶ Eralp Özgen, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi* (AÜHF Yayınları, 1968) 41-42; Yenidünya (n 16) 4; Ahu Karakurt, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi* (Seçkin Yayıncılık, 2009) 49-51; Güçlü Akyürek, *Yargılamanın Yenilenmesi* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2016) 29.

³⁷ Açıklama ve kısmi kesinleşmeye ilişkin tasnif hakkında bkz. Birtek ‘Kısmi Kesinleşme’ (n 4) 591 vd.

Sübjektif bağlantı halinde, bağlantılı davalardaki ispatı zorunlu maddi vakialardan birisinin ispatı diğerinin ispatını etkileyebileceği gibi sanığa isnat olunan suçların fiil unsurunun bütünlük arz etmesi de söz konusu olabilecektir³⁸.

Örneğin; resmî belgede sahtecilik yapmak suretiyle işlenen nitelikli dolandırıcılık suçu bakımından sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte yapılan ilk derece yargılaması sonucunda, resmi belgede sahtecilik suçundan 3 yıl, nitelikli dolandırıcılık suçundan ise 6 yıl ceza verildiğini varsaydığımızda, bu hükümlere ilişkin istinaf incelemesi sonucunda, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddi halinde, CMK m. 286/2-b uyarınca bu hüküm kesinleşecek, ancak nitelikli dolandırıcılık suçuna ilişkin hüküm bakımından istinaf başvurusunun esastan reddedilmesi halinde, aynı hüküm gereğince (ilk derece mahkemesince hükmolunan ceza üst sınırının beş yıldan fazla olması veya istinaf kanun yolunda cezanın artırılması halinde) temyiz kanun yolu açık olacaktır.

Bir başka örneğe göre de neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suretiyle yağma suçunun işlenmesi bakımından da söz konusudur³⁹. Bu tür bir olayda da kasten yaralama suçuna ilişkin hüküm istinaf aşamasında kesinleşirken, yağma suçuna ilişkin hükme karşı (ilk derece mahkemesince hükmolunan cezanın beş yıldan fazla olması veya istinaf kanun yolunda duruşma açılarak cezanın artırılması halinde) temyiz kanun yolu açık olabilecektir.

Sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ve istinaf aşamasının sonunda “kısmi kesinleşme” nedeniyle birbirinden ayrılan davalar/ hükümler bakımından, devam eden temyiz incelemesi neticesinde bozma kararı verilmesi, kesinleşen hüküm bakımından sanık/ hükümlü lehine sonuçlar doğurabilecektir. Ancak bu ihtimal CMK’de açık bir şekilde düzenlenmemiştir. Yukarıda da zikrolunduğu üzere CMK m. 280/4 ve 306’da yer alan düzenlemeler objektif bağlantı ihtimalini kapsamakta olup, mahiyetleri itibarıyla de kıyasa elverişli olmayan “istisnai” nitelik taşımaktadır. Bu sebeple CMK m. 280/4 ve 306 hükümlerinin kıyas yoluyla sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ve kısmen kesinleşen olaylar bakımından uygulanabilmesi mümkün değildir.

³⁸ Birtek ve Akpınar’a göre dolandırıcılık gayesi ile işlenen sahte belge kullanma bakımından, sahte belge kullanma dışında mağduru aldatmaya yönelik başkaca bir hileli davranış gerçekleştirilmemiş ise sahte belge kullanma suçu ile dolandırıcılık suçu fiil unsuru yönünden bütünlüştür/ örtüşür. Her iki suçun sübutu da tek bir maddi vakianın (belgenin aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının) ispatına bağlıdır. Açıklama için bkz. Fatih Birtek ve Eren Akpınar, ‘Belge Kullanılarak İşlenen Dolandırıcılık Suçunda Belgenin Aldatma Yeteneğinin Hileli Davranış Üzerine Etkisi’, ERÜHFD, (2023) XVII (2) 365, 393 vd.

³⁹ Bu tür bir olayda da neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçunu oluşturan eylem -yağma suçunun bileşik suç olması nedeniyle- hem TCK m. 87’de düzenlenen suçun hem de TCK m. 148’de düzenlenen suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. TCK m. 149/2’de düzenlenen gerçek içtima kuralı uyarınca her iki eylemin ayrı ayrı cezalandırılması söz konusu olsa da her iki suç tipinin sübutu da esasında aynı maddi vakianın sübutuna bağlıdır. Bu tür bileşik suç ilişkisinin olduğu durumlarda, ispatı zorunlu maddi vakianın/ların bütünlüştüğü/ örtüştüğü tartışmasıdır.

CMK m. 98'deki düzenlemenin subjektif bağlantı nedeniyle ortaya çıkan kısmi kesinleşmeye ilişkin zikrettiğimiz sorunu çözebilmesi de mümkün değildir. Zira CMK m. 98 “*infazda tereddüt*” olarak tanımlanan⁴⁰ ve mahkûmiyet hükmünün yorumunda veya çektirilecek cezanın hesabında duraksamayı düzenlemektedir. Bu yönüyle “sınırlayıcı” bir düzenlemedir ve kıyasa elverişli de değildir.

Mahiyetleri itibarıyla bütünlük arz eden ve subjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ancak istinaf aşaması neticesinde kısmi kesinleşme nedeniyle ayrılan hüküm bakımından, infaz aşamasına geçilmesi zorunludur. Zira 5275 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre istinaf aşamasında kesinleşen hüküm bakımından Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin m. 8/8/-j uyarınca kesinleşme şerhi düzenlenerek⁴¹ ilk derece mahkemesine gönderilir ve ilk derece mahkemesince de infaza başlanması ve infazın izlenmesi ve denetlenmesi için Cumhuriyet Başsavcılığına (infaz savcılığına) gönderilmesi gerekmektedir⁴².

Subjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ancak istinaf aşamasında kısmi kesinleşme nedeniyle ayrılan ceza davaları bakımından, kesinleşen ve temyiz incelemesi devam eden *suçların maddi unsurunun bütünlük arz ettiği/ örtüştüğü* olaylar bakımından, temyiz edilen suça ilişkin hüküm bakımından bozma kararı verilmesi halinde bu karar, kesinleşen suç yönünden tereddüt ortaya çıkarabilecek ve kesinleşen hükmün yeniden incelenmesini gerektirebilecektir.

Örneğin; yukarıda yer verilen örnekte sahte belge kullanmak suretiyle işlenen nitelikli dolandırıcılık suçu bakımından, sahte belge kullanma suçunun istinaf aşamasında kesinleşmesi sonrasında, nitelikli dolandırıcılık suçuna ilişkin olarak temyiz kanun yolunda “hileli davranışın bulunmadığı” (suçun maddi unsurunun oluşmadığı) gerekçesiyle bozma kararı verilmesi halinde, bu tür bir karar kesin-

⁴⁰ İnfazda tereddüt kavramı ve tereddüt halinin infazın ertelenmesini veya durdurulmasını gerektirmeyeceği hususunda bkz. Kemal Mecit, *İnfaz Hukuku* (4. Baskı, Adalet Yayınevi, 2017) 305.

⁴¹ Kesinleşmeyi takiben, kesinleşme şerhinin düzenleneceği mevzuatta düzenlenmekle birlikte, bu şerhin hangi sürede düzenleneceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Kesinleşme şerhi düzenlenmeksizin, hükmün infaza gönderilmesi mümkün olmadığından, kesinleşme şerhinin en kısa sürede düzenlenmesi gerekmektedir. Kesinleşme şerhinin düzenlendiği sürenin makul (en kısa) süre olup olmadığı, mahkemenin iş yoğunluğu ve dosya durumu gözetilerek belirlenecektir.

⁴² Mahkemeler tarafından, kesinleşme şerhinin düzenlenmesinden sonra, kesinleşen kararın infazını temin için hangi sürede Cumhuriyet başsavcılığına (İnfaz Savcılığına) gönderileceği hususunda 5275 sayılı CGTİHK m. 5'te açık bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Kesinleşen hükümlerin derhal infazı temel bir ilke olduğundan, kesinleşen hükümlerin gecikmeksizin Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi gerekmektedir. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün “İnfaz İşlemlerinin Takibi ve Yerine Getirilmesinde Dikkat Edilecek Hususlar” konulu 01.01.206 tarih ve 9 numaralı Genelgesinde, “*hakim veya mahkemelerden verilip kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen ilamların en geç bir hafta içinde, Yargıtay tarafından onanmak suretiyle kesinleşen ilamların da dosyasının Yargıtay'dan iadesinden itibaren en geç bir hafta içinde*” infaz edilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir. Genelge metni ve açıklama için bkz. Erdal Yerdelen, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı* (1. Baskı, Adalet Yayınevi, 2021) 344, dn. 1328.

leşen hükmün yeniden ele alınmasını gerektirebilecektir. Yine neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama fiiliyle işlenen yağma suçu bakımından, yağma suçu yönünden temyiz kanun yolunda “failin yağma suçunu işlediğinin sübut bulmaması” nedeniyle bozma kararı verilmesi halinde, kesinleşen neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçunun da yeniden ele alınması gerekecektir. Zira yağma suçunu işlediği sübut bulmayan sanığın, aynı anda ve aynı yerde gerçekleşen yaralama suçunu işlediğinin sabit görülmesi kendi içerisinde çelişkili olacaktır.

III. KESİNLEŞMEYEN HÜKÜMLER YÖNÜNDEN VERİLEN YARGITAY KARARININ KESİNLEŞEN HÜKÜMLERE ETKİSİ

Sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen, maddi unsurları bütünlüştürülen ancak istinaf aşamasında kısmi kesinleşme nedeniyle ayrılan ceza davaları (kararlar) bakımından, temyiz yolu açık olan kararın bozulmasına dair Yargıtay kararının (bozma kararının) kesinleşen hükme etkisinin olup olamayacağı birkaç farklı açıdan ele alınmalıdır.

İlk olarak belirtmek gerekir ki; CMK m. 286/2’de yer verilen açık düzenlemeye göre sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülüp karara bağlanmış olsa dahi aynı sanığa ait farklı suçlara veya birden fazla sanığa ait tek bir suça ilişkin son kararlar birbirinden bağımsız olduğundan, bu kararların temyiz edilebilirliğinin kendi içerisinde -diğer kararların temyiz edilip edilemeyeceğinden bağımsız bir şekilde- değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira sübjektif bağlantıda esasında bağımsız ceza davaları bulunmaktadır ve yargılama sonucunda tesis olunan hükümler de birbirinden bağımsızdır. Dolayısıyla birbirinden bağımsız hükümlerin, temyiz edilip edilemeyeceği sanık veya sanığın diğer hükmüne göre değil her hükmün niteliğine göre belirlenmek durumundadır.

Halihazırdaki düzenlemeye göre (CMK m. 286’ya göre), maddi unsurları itibarıyla bütünlük arz etse dahi aynı sanık hakkında aynı dava kapsamında kurulan bir kısım hükme karşı temyiz kanun yolunun açık olması, diğer hüküm yönünden de kendiliğinden temyiz kanun yolunun açılacağı anlamına gelmez. Temyizi mümkün olmayan hüküm, istinaf aşamasında kesinleşir ve bu hükmün infazına başlanır. Bu hüküm bakımından, diğer hükmün temyize tabi olduğu veya temyiz incelemesinin devam ettiğinden bahisle infazının ertelenmesine veya durdurulmasına dair açık bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır.

Yargıtay tarafından “*tek bir fiille birden fazla farklı suçun oluştuğu durumlarda, en ağır cezayı gerektiren suçtan değil de her iki suçtan ayrı ayrı hüküm kurulduğu durumlarda, suçlardan birisi için kurulan hükümdeki sonuç ceza kesinlik sınırı içerisinde kalsa dahi, adaletli ve doğru sonuca ulaşılabilmesi için her iki suçtan kurulan hükümlerin de temyizinin mümkün olduğu*” kabul edilmiştir⁴³. Yine

⁴³ “Ceza Genel Kurulunun 21.12.2010 gün ve 230–264 sayılı kararı başta olmak üzere birçok kararında açıkça vurgulandığı gibi, kesin nitelikteki hükümler; ancak kesinlik sınırını

“hükümün ferisi niteliğindeki hususlara ilişkin kararın temyize açık olarak verilmiş olması halinde kesin nitelikte verilen hükme temyiz edilebilirlik vasfı kazandırdığı” kabul edilmiştir⁴⁴.

Yargıtay’ın bu uygulaması, yargılama konusu eylemin/lerin bütünlük oluşturduğu durumlarda, maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için birlikte değerlendirme yapılması gerektiği yönündeki düşüncemizi doğrulamaktadır. Ancak Yargıtay’ın bu iki uygulamasının, bağlantılı bütün ceza davaları bakımından geçerli olduğu söylenemeyeceği gibi açık yasal düzenlemedeki (CMK m. 286) sınırlı sayma karşısında, içtihat yoluyla bu konudaki sorunun bütünüyle çözümlenebilmesi de mümkün değildir.

Hali hazırdaki uygulama bakımından, istinaf aşamasında kesinleşen hüküm bakımından henüz kesinleşme şerhi düzenlenmeden önce, kesinleşen hükümün temyize konu fiil ile bütünlük arz ettiğinden bahisle temyiz isteminde bulunulduğunda,

aşacak nitelikte bir yaptırım içermek şartıyla, suç vasfına yönelik ya da suç niteliği doğru belirlenmesine rağmen hatalı uygulama ile kesinlik sınırı içinde kalan cezaların verildiği hükümlere karşı yapılan aleyhe başvuru üzerine temyiz denetimine konu olabilecektir. Bununla birlikte, tek bir fiille birden fazla farklı suçun oluştuğu durumlarda, en ağır cezayı gerektiren suçtan değil de her iki suçtan ayrı ayrı hüküm kurulduğu durumlarda, suçlardan birisi için kurulan hükümdeki sonuç ceza kesinlik sınırı içerisinde kalsa dahi, adaletli ve doğru biruca ulaşılabilmesi için her iki suçtan kurulan hükümlerin de temyizinin mümkün olduğunun kabulü gerekmektedir.” Yargıtay CGK., 213/522, 25.11.2014.

- ⁴⁴ “...gerek bir mahkûmiyete ek olarak gerekse bağımsız olarak verilen güvenlik tedbirlerine hükmedilmesine ilişkin karar, diğer yönleri itibarıyla kesin olan hükme her yönüyle temyiz edilebilirlik vasfı kazandırmaktadır. Hükümlere karşı temyiz yoluna başvurulması esas, hükümün kesin olması ise istisnayı oluşturmaktadır. CYUY’nın 305. maddesinin 1. fıkrasındaki kesinlik sınırını, maddede belirtilen kesinlik sınırları içinde kalmak koşuluyla, başkaca hiçbir hak kısıtlaması sonucunu doğurmayan, para cezasına ilişkin veya para cezası öngörülmiş hükümlerle sınırlı olarak yorumlamak yasanın ruhuna ve uluslararası sözleşmelerle getirilen ilkelere daha uygun bir çözüm olacaktır. 5271 sayılı CYY’nın 223 ve 1412 sayılı CYUY’nın 305. maddeleri, yargısal kararlarda varılan ilkeler de dikkate alınmak suretiyle değerlendirildiğinde uyuşmazlığa ilişkin olarak varılan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:
- 1- Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 10.03.2009 gün ve 43-56, 14.04.2009 gün ve 238-94 ile 29.09.2009 gün ve 173-209 sayılı kararlarında da vurgulandığı üzere; mahkemelerce daha ağır bir cezayı gerektirecek ve doğru uygulama yapıldığında temyiz incelemesine konu olabilecek bir eylemde, suç niteliği doğru belirlenmesine karşın, yanlışlığı bir uygulama ile kesinlik sınırı içinde kalan bir cezanın verilmesi halinde, bu gibi hükümlerin aleyhe başvuru üzerine, temyiz denetimine konu olabileceği,
 - 2- 5237 sayılı Yasanın 50 veya 52. maddeleri uygulanmak suretiyle hükümlenen ve başkaca herhangi bir hak kısıtlaması doğurmayan 2000 Liraya kadar (2000 Lira dahil) adli para cezasına ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin kesin olacağı,
 - 3- Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 27.12.2005 gün ve 121-171, 29.11.2005 gün ve 123-151 sayılı kararlarında da açıklandığı gibi; kesin nitelikteki hükümlerin ancak kesinlik sınırını aşar nitelikte yaptırım içermesi koşuluyla suç vasfına yönelik temyiz üzerine, bu hususla sınırlı biçimde temyiz incelemesine konu olabilecekleri,
 - 4- Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25.11.2005 gün ve 140-143 sayılı kararı uyarınca, gerek bir mahkûmiyete ek, gerekse bağımsız olarak hükmedilen güvenlik tedbirlerinin, kesin nitelikteki hükümlere de her yönüyle temyiz edilebilirlik niteliği kazandıracağı,
- Anlaşılmaktadır.” Yargıtay CGK, 10-230/264, 21.12.2010.

bu istemin reddine itiraz halinde (CMK m. 296/2), itirazın incelemesini yapmaya yetkili Yargıtay ceza dairesi tarafından incelenerek bir karar verileceği ve bu sebeple de fiili bir durum oluşturularak kesinleşen hükmün infazının engellenebileceği düşünülebilir. Ancak m. 296/2’de yer alan düzenlemede, temyiz isteminin reddine ilişkin itirazın kesinleşen hükmün infazını engellemeyeceği açıkça ifade olduğundan, bu tür bir talep söz konusu olsa dahi kesinleşme şerhinin (kısmi kesinleşme şerhinin) düzenlenmesi gerekir ve bu tür bir fiili durumla kesinleşen hükmün infazı engellenemez.

İkinci olarak, istinaf aşamasında kısmi kesinleşme nedeniyle ayrılan (ancak maddi unsurları itibariyle bütünlük arz eden) hükümler bakımından, temyiz incelemesi neticesinde bozma kararı verildiğinde, bu kararın istinaf aşamasında kesinleşen hükme doğrudan etki edeceğine dair bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. CMK m. 306 (ve CGTİHK m. 17/A) objektif bağlantıya ilişkin olup bozma kararının hükmü kesinleşen “diğer sanıklara” uygulanmasını düzenlemektedir. Her ne kadar bu hükmün yorumunda, diğer sanıklar için uygulanması mümkün olan bozma kararının evleviyetle aynı sanık hakkındaki diğer hükümler bakımından da uygulanabileceği söylenebilir ise de böyle bir uygulama kıyas anlamına gelir. Yukarıda da açıklandığı üzere CMK m. 306 istisnai bir hüküm olup kıyas yoluyla bu hükmün genişletilebilmesi de mümkün değildir.

Üçüncü olarak, Yargıtay tarafından verilen bozma kararı sonrasında, kesinleşen (ve infazına başlanan) hüküm bakımından yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilip gidilemeyeceğinin de tartışılması gerekir.

Sanık yararına yargılamanın yenilenmesi nedenlerini düzenleyen CMK m. 311 incelendiğinde “*yeni olayın veya delilin*” ortaya çıkması yeniden yargılama nedeni olarak kabul edilmekle birlikte, Yargıtay’ın bağlantılı ceza davasında tesis ettiği bozma kararı “*yeni olay veya delil*” olarak kabul edilemez⁴⁵. Mahkeme kararına dayalı yeniden yargılama nedenleri CMK m. 311/1-d ve f bentlerinde ayrıca gös-

⁴⁵ Aynı eylem için birbirleriyle uyuşmayacak biçimde birden fazla kişinin ayrı ayrı mahkûm edilmesinin, aynı olayla ilgili bir hükmün kesinleşmesinden sonra başka bir hükmün kurulup kesinleşmesinin “*yeni olay*” olarak kabul edilmesi gerektiği hususunda bkz. Faruk Erem, ‘Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler’ AÜHFD (1962) 19 (1) 3, 16; Akyürek (n 36) 109. Biz de aynı olaya ilişkin birbiriyle çelişen “kesinleşmiş” yargı kararlarının yargılamanın yenilenmesi bakımından “*yeni olay*” kapsamında kabul edilmesi gerektiğini düşünmekle birlikte, öğretilerdeki bu düşüncelerin üzerinde tartıştığımız konuyu tam olarak kapsamadığını düşünmekteyiz. Zira öğretilerdeki “*çelişen hükümleri*” yeni olay (ve bir yeniden yargılama nedeni) olarak kabul eden düşünceler, aynı olayla ilgili olarak birbirine zıt ve “*kesinleşmiş*” iki farklı kararın bulunmasını temel almaktadır. Bizim tartıştığımız konu ise birisi kesinleşmiş, diğeri temyizde “*bozulmuş*” (yani kesinleşmemiş) iki farklı kararın bulunduğu subjektif bağlantı halidir. Bu sebeple temyiz incelemesi neticesinde kurulan “*bozma*” kararının kesinleşen ilk hüküm bakımından yeniden yargılama nedeni olabilmesi mümkün değildir. Zira bozmada kararından sonra kovuşturma kaldığı yerden devam edecektir. Bu sebeple, tartıştığımız konudaki sorun yargılamanın yenilenmesi yoluyla değil, bozma kararı sonrasında kesinleşen hükmün yeniden ele alınması (veya maddi olayların bütünlük arz ettiği bağlantılı ceza davaları bakımından temyiz kanun yolunun açılması biçiminde) özel bir düzenlemeyle çözümlenmelidir.

terilmiş olup aynı dava kapsamındaki bir suç bakımından verilecek bozma kararı bu istisnai hükümler kapsamında değerlendirilemez.

Bu açıklamalar ve yürürlükteki düzenlemeler itibariyle, subjektif bağlantı halinde, her iki hükmün de temyiz edilip edilemeyeceği veya hükümlerden birisi yönünden temyiz yoluna başvurulması halinde diğer hükmün infazının durdurulabileceği/ ertelenebileceği ya da aynı sanık hakkında fakat başka bir suç nedeniyle Yargıtay tarafından verilen bozma kararının, istinaf aşamasında kesinleşen diğer suça (veya bu suçun infazına) etki edip etmeyeceğinin çözümlenebilmesi mümkün değildir. Tarafımızdan yapılan incelemede de bu sorunların tartışıldığı bir Yargıtay kararına da rastlanmamıştır.

Sözü edilen sorun çözümlenmediği takdirde, esasında aynı sanık hakkında hükümlenen ve maddi unsurları itibariyle bütünlük taşıyan ancak istinaf aşamasında kesinleştiği için infazına başlanan hüküm bakımından, muhtemeldir ki; diğer hükmün temyiz incelemesi tamamlanıncaya kadar infazının tamamlanması söz konusu olacak ve bu aşamadan sonra Yargıtay tarafından verilebilecek bir bozma kararı, kesinleşen ve infaz edilen hüküm bakımından neredeyse hiçbir hukuki değer ifade etmeyecektir. Bu sebeple subjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ceza davaları bakımından sorun iki farklı şekilde çözümlenebilecektir.

İlk usulde, subjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ve maddi unsurları itibariyle örtüşen suçlara ilişkin hükümler bakımından, hükümlerden birisinin temyiz incelemesine tabi olması halinde diğer hükmün de temyiz edilebileceğinin kabul edilmesidir ki; CMK m. 286'da açık bir düzenleme yapılmaksızın bu usulün hayata geçirilebilmesi mümkün değildir. Zira CMK m 286 "teyiz edilemeyecek" hükümleri sınırlı sayma yoluyla belirtmiştir. Maddi vakianın bütünlük arz ettiği bağlantılı olabilecek ve davaları birlikte görülebilecek suç tipleri (TCK m. 102/4, 103/5, 106/3, 109/6, 119/2, 149/2, 212, 220/4, 223/4-5, 224/2-3, 235/3-a ve 4, 236/3, 255/6, 265/5, 267/4, 272/5, 292/4, 294/7, 296/2, 298/3, 302/2, 303/3, 309/2, 311/2, 312/2, 313/4, 314/3 [220/4]) incelendiğinde, bu suç tipleri bakımından temyiz kanun yolunun açık olduğunu kabul etmek CMK m. 286/2 hükmünü kıyas yoluyla genişletmek anlamına gelir ve bu tür bir yorum/ uygulama hukuka aykırı olur.

İlk usulde, kanun değişikliği yoluyla bağlantılı olan ve temyize tabi olan davayla/ olayla bütünlük arz eden hüküm bakımından da -kanun değişikliği ile- temyiz kanun yolunun açılması mümkündür. Bu usul benimsendiğinde, CMK m. 286/3-e bendinden sonra şu şekilde bir hüküm eklenerek sorunun çözümü sağlanabilir: "d) Aynı sanık hakkında bağlantı nedeniyle birlikte karara bağlanan ve temyiz yolu açık olan suç ile doğrudan bağlantı içerisinde bulunan ve temyiz sonucundan doğrudan etkilenmesi mümkün olan suçlar".

Kanaatimizce, bu tür bir değişikliğin hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olabilecektir. Bu tür bir değişiklik, temyiz incelemesine tabi hükümlerin sayısının öngörülemez bir şekilde genişlemesi ve CMK m. 286/2 hükmünün anlam-

sızlaşması olumsuz sonuç olarak; sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ve birisi kesinleşen diğeri ise temyiz aşamasında bozulan hükümler arasında çelişki ortaya çıkmasının engellenmesi ise olumlu sonuç olarak karşımıza çıkacaktır. Yine bu tür bir değişiklikte, ilk düzenlendiği anda hukuk mantığı tersten işletilerek “*temyiz edilemeyen hükümleri sayarak*” kaleme alınan⁴⁶, 7188 sayılı Kanun’un 29. maddesiyle eklenen 3. fıkrada ise “*temyiz edilebilen*” ek suçlar sayılan CMK m. 286’nın anlaşılması ve uygulanabilmesi daha da zorlaşacaktır.

İkinci usulde ise sadece objektif bağlantı içeren ceza davaları bakımından uygulanacak şekilde kaleme alınan CMK 306 (ve aynı zamanda 280/3) hükmünde değişiklik yapılarak, sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ceza davalarının da kapsama alınması gerekmektedir. Buna göre:

CMK 280/3 hükmünün “*Birinci ve ikinci fıkra uyarınca verilen kararların sanık lehine olması hâlinde, bu hususların istinaf isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara ve aynı sanık hakkında bağlantı nedeniyle birlikte görülen davalara uygulanma olanağı varsa bozma kararı bunlar hakkında da uygulanır*” biçiminde (madde başlığının da metinle uyumlu bir şekilde değiştirilerek);

CMK 306/1 hükmünün “*Hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara ve aynı sanık hakkında bağlantı nedeniyle birlikte görülen davalara uygulanma olanağı varsa, bozma kararı bunlar hakkında da uygulanır*” biçiminde (madde başlığının da metinle uyumlu bir şekilde) düzenlenmesi/ değiştirilmesi gerekmektedir.

Söz konusu iki hükümde değişiklik yapıldığında, doğrudan bu hükümlere atfı yapan CGTİHK m. 17/A hükmü kendiliğinden sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte görülen ve infaz aşamasına geçilen kesin hüküm bakımından sonuç doğuracaktır. Bu sebeple CGTİHK m. 17/A’da ayrıca bir düzenleme/ değişiklik yapılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak infazın ertelenmesi veya durdurulması konusunda, kanun yolu incelemesini yapan merciye (Bölge adliye mahkemesi ceza dairesine veya Yargıtay’ın ilgili ceza dairesine) de yetki tanınması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu düşünceden hareketle CGTİHK m. 17/A’nın “*Birlikte işlenmiş olup da 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 280 inci*

⁴⁶ CMK m. 286 hükmü sistematik açıdan incelendiğinde, ilk fıkrada bozma dışındaki kararlar bakımından esas olan ilkenin “*temyiz edilebilirlik*” olduğu; ikinci fıkrada ise “*temyiz edilemeyecek*” kararların -sınırlı sayma biçiminde- belirlendiği; bu yazım tekniği itibarıyla, istinaf kanun yolunda verilen kararlar bakımından asıl olan “*temyiz edilebilirlik*”, istisna olan ise “*temyiz edilemezlik*” olduğu hususunda bkz. Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (n 1) 333. Bu düzenleme biçiminin kanun yazım tekniği açısından isabetli olmadığı hususunda bkz. Osman Şirin ‘İstinaf Usulünün Mevcut ve Öngörülen Sistem Açısından Karşılaştırılması Beklentiler ve Muhtemel Sorunlar’, *Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında İstinaf Mahkemesi Standartları, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı* (Adalet Bakanlığı Yayını, 2007) 34; Surlu (n 1) 43-44; Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (1. Baskı Seçkin Yayınevi 2017) s. 260; Ali Tanju Sarıgül, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf* (Türkiye Barolar Birliği Yayını (Yayın No. 332), 2017) 174; Birtek, *İstinaf* (n 1) 333.

maddesinin üçüncü fıkrası ve 306 ncı maddesinin uygulanma olanağının bulunduğu hâllerde, hükmü veren ilk derece mahkemesinden veya kanun yolu incelemesini yapan merciden infazın ertelenmesine veya durdurulmasına ilişkin karar verilmesi istenebilir. Karar verilmeden önce Cumhuriyet savcısı ve hükümlünün görüşlerini yazılı olarak bildirmesi istenebilir. Karar, duruşma açılmaksızın verilir ve bu karara karşı itiraz yoluna gidilebilir. Erteleme veya durdurma talebinin kabulü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlanabilir. İlk derece mahkemesi veya kanun yolu incelemesini yapan merci de bozma kararı ile birlikte resen infazın durdurulmasına karar verebilir.” biçiminde düzenlenmesi daha isabetli olacaktır. Bu tür bir “ekleme” ile kanun yolu incelemesinin neticesinin ilk derece mahkemesine gönderilmesine/ ulaşmasına kadar geçen süreçte, infaza devam olunarak sanığın mağduriyetinin artması engellenebilecektir.

Kanaatimizce CMK'nin sistematığıne en uygun çözüm, ikinci usul benimsenerek sübjektif bağlantı nedeniyle birlikte karara bağlanan ancak kısmi kesinleşme nedeniyle infaz aşamasına geçen hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulmasına imkân tanımak için CMK 280, 306 ve CGTİHK m. 17/A'da yapılacak kanun değişikliğidir.

SONUÇ

Ceza muhakemesinde kural her failin/suçun bağımsız/ ayrı bir yargılamaya konu edilmesidir. Ayrı yargılama maddi gerçeğe ulaşmak bakımından ciddi bir avantaj sağladığı gibi savunma hakkının kullanılması bakımından da tercih edilmesi gereken bir yargılama usulüdür. Ancak yargılamaya konu fiil veya yargılancak sanıklar arasında fiili, şahsi veya hukuki bağlantı bulunması halinde, yargılamanın birlikte yapılmasında da yarar bulunmaktadır.

Bağlantılı ceza davaları bakımından, istinaf incelemesi sonucunda bir sanık hakkında kurulan hükümlerden birisine karşı temyiz yolunun kapalı olup, diğerine karşı temyiz yolunun açık olması halinde kısmi kesinleşme söz konusu olabilmektedir. Temyizi mümkün olmayan (kısmen kesinleşen) hükmün infazına başlanması gerektiğinden, diğer hükmün temyize tabi olduğu veya temyiz incelemesinin devam ettiğinden bahisle infazın ertelenmesi veya durdurulması mümkün değildir. Bu hususta açık bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Sübjektif bağlantının bulunduğu hallerde, kısmen kesinleşen ve temyiz incelemesi devam eden fiiller arasında, ispatı zorunlu maddi vakıalar açısından bağlılık bulunması (temyiz incelemesi devam eden olayın, kesinleşen olayı doğrudan etkileyebilecek olması), her iki fiilin bütünlük arz etmesi (aynı olay döngüsü içerisinde gerçekleşmiş olması) veya içtima (fikri içtima veya zincirleme suç) ilişkisi içerisinde olması halinde, temyiz neticesinde verilebilecek bir bozma kararı, kesinleşen ve infazına başlanan (ve belki de infazı tamamlanan) hükümle çelişkinin ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bütünlük arz eden ve temyiz incelemesine tabi olan hüküm bakımından verilecek bozma kararı, kesinleşen hükmün hukuka aykırılığını ortaya koyabilecek mahiyette olduğunda, bu durum sanık bakımından

adil olmayan sonuçlar ortaya çıkarabilecektir. CMK m. 311’de düzenlenen yargılamanın yenilenmesi ve objektif dava birleşmesiyle sınırlı uygulama alanı olan CMK 280/3 ve 306/1 hükümleri bu olumsuzluğu giderebilecek mahiyette değildir.

Bütünlük arz eden eylemler (sübjektif dava birleşmesinin söz konusu olduğu haller) bakımından, kişi hürriyetinin korunabilmesi (sanığın/ hükümlünün yersiz/ hukuka aykırı bir ceza infazı ile karşı karşıya kalmaması) için, CMK 280/3, 306/1 ve CGTİHK 17/A hükümlerinde değişiklik yapılarak bu tür durumlarda infazın -teyiz incelemesi sonuçlanıncaya kadar- ertelenebilmesi (ve infaza başlanmış ise infazın durdurulması) imkânı tanınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyürek G, *Yargılamanın Yenilenmesi*, (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2016).
- Birtek F ve Akpınar E, ‘Belge Kullanılarak İşlenen Dolandırıcılık Suçunda Belgenin Aldatma Yeteneğinin Hileli Davranış Üzerine Etkisi’, ERÜHFD, (2023) XVII (2).
- Birtek F, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (1. Bası, Adalet Yayınevi 2018).
- Birtek, F, ‘Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme’ MÜHFHAD (2020) 26 (2).
- Centel N ve Zafer H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Yirminci Bası, Beta 2021).
- Elmalı MB, *Ceza Muhakemesinde Bağlantılı Uyuşmazlıkların Birleştirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi SBE Kamu Hukuk Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2023).
- Erdem MR, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf* (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2010).
- Erem F, ‘Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler’ AÜHFD (1962) 19 (1).
- Friedrich CH ve Verrel T, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Çev. Salih Oktar, 1. Baskı, Yetkin Yayınları 2019).
- Gökçen A, Balcı M, Alşahin ME ve Çakır K, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (7. Baskı, Adalet Yayınevi 2023).
- Karakurt A, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi* (Seçkin Yayıncılık, 2009).
- Kaymaz S, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (1. Baskı Seçkin Yayınevi 2017).
- Kunter N, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Kazancı Matbaacılık Sanayi, 1986).
- Kunter N, Yenisey F ve Nuhoğlu A, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi* (Onsekizinci Bası, Beta Basım, 2010).

Mecit K, *İnfaz Hukuku*, (4. Baskı, Adalet Yayınevi, 2017).

Özbek VÖ, Doğan K ve Bacaksız P, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022).

Özen M, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2021).

Özgen E, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi* (AÜHF Yayınları, 1968).

Özgenç İ, *Suç Örgütleri* (10. Baskı, Seçkin Yayınları 2017).

Öztürk B (Ed.), *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, (12. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2018).

Sarıgül AT, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*, (Türkiye Barolar Birliği Yayını (Yayın No. 332), 2017).

Soyaslan D, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Baskı, Yetkin Yayınları, 2018).

Surlu MH, İstinaf Usulünün Mevcut ve Öngörülen Sistem Açısından Karşılaştırılması Beklentiler ve Muhtemel Sorunlar in *Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında İstinaf Mahkemesi Standartları, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı* (Adalet Bakanlığı Yayını 2007).

Süren ÖB, ‘Ceza Muhakemesinde Nispi Muhakeme ve Bekletici Sorun’, *EconJURA*, (2022) 1 (2).

Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (13. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2022).

Şen E, ‘Birleştirme Uyuşmazlığı’ (hukukihaber, 07.12.2016) <https://www.hukuki-haber.net/birlestirme-uyusmazligi>, erişim tarihi: 23.07.2023.

Şirin O, ‘İstinaf Usulünün Mevcut ve Öngörülen Sistem Açısından Karşılaştırılması Beklentiler ve Muhtemel Sorunlar’, *Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında İstinaf Mahkemesi Standartları, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı* (Adalet Bakanlığı Yayını, 2007).

Ünver Y ve Hakeri H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (19. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022).

Yenidünya, AC, ‘Ceza Muhakemesinde Bağlantılı Uyuşmazlıklar ve Sonuçlar’ (caneryenidunya, 2019), <https://caneryenidunya.com/ceza-muhakemesinde-baglantili-uyusmazliklar-ve-sonuclari/>, erişim tarihi: 28.07.2023.

Yenisey F ve Nuhuğlu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (6. Baskı, Seçkin Yayınevi 2018).

Yenisey F, *Duruşma ve Kanun Yolları* (İkinci Baskı, Beta 1990).